

# JURIDISKE RAMMER OG SPØRGSMÅL

---

*AF LEKTOR, PH.D. CAROLINE ADOLPHSEN*



# SUNDHEDSPERSONERS AUTORISATIONSANSVAR

## > Autorisationslovens § 17:

En autoriseret sundhedsperson er under udøvelsen af sin virksomhed forpligtet til at udvise *omhu og samvittighedsfuldhed*, herunder ved benyttelse af medhjælp, økonomisk ordination af lægemidler m.v.

## > Sundhedslovens § 15, stk. 1:

- > Udgangspunkt: Ingen behandling må indledes eller fortsættes uden patientens *informerede samtykke*,
- > Modifikation: Medmindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller af §§ 17-19.



## Sundhedspersonen

(De sociale myndigheder og retssystemet)

Information?

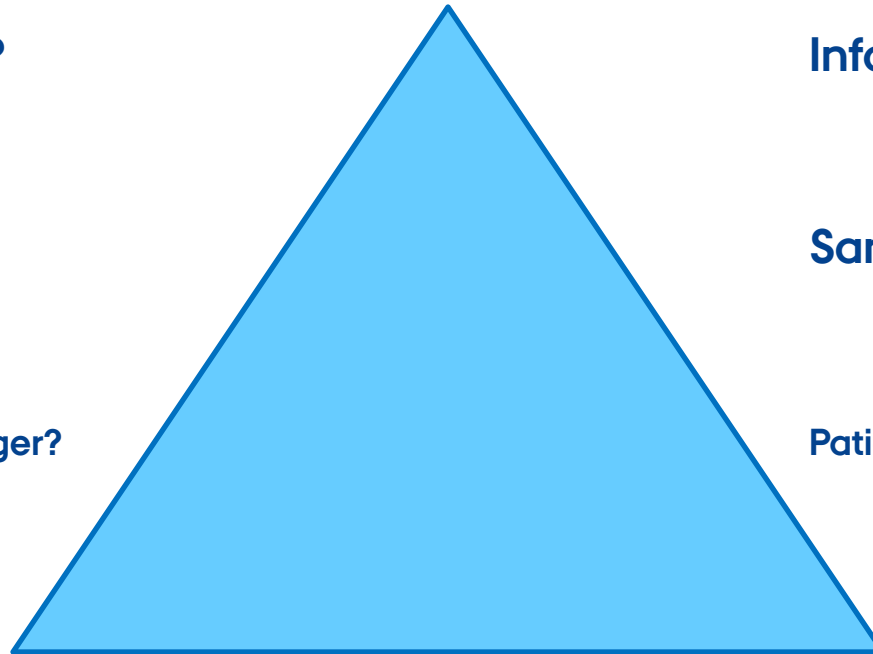
Information?

Samtykke?

Samtykke?

Patientoplysninger?

Patientoplysninger?



Forældremyndighedsindehaveren

Den mindreårige patient

**(Potentiel konflikt mellem forældrene)**

# FORHOLDET MELLEM DEN MINDREÅRIGE OG FORÆLDRENE

## > Lovgivningens almindelige udgangspunkt:

- > Forældreansvarslovens § 2, stk. 1: *Forældremyndighedsindehaveren* drager *omsorg* for barnet og kan *træffe afgørelser* på barnets vegne (ud fra ”barnets bedste”)

## > Sundhedslovens § 17, stk. 1:

- > ”*En patient, der er fyldt 15 år*, kan *selv* give informeret *samtykke* til behandling”
- > ”*Forældremyndighedsindehaveren* skal *tillige* have *information* og *inddrages* i<sup>4</sup> den mindreåriges stillingtagen”

# SAMTYKKEKOMPETENCE – BØRN UNDER 15 ÅR

- › Rettigheder for forældremyndighedsindehaveren
  - › *Forældremyndighedsindehaveren*/-haverne *modtager information* og *samtykker* på barnets vegne, jf. sundhedslovens § 14 og forældreansvarslovens § 2, stk. 1
  - › Forældreansvarslovens § 3, stk. 1: *Væsentlige beslutninger* kræver *enighed* mellem forældrene
- › Kommunal tandpleje efter forudgående indkaldelse + efterfølgende information

# Hvad gør man ved mistanke om overgreb?

# HVAD KAN DET SOCIALE SYSTEM?

- › Afdække, udrede og undersøge – Servicelovens §§ 50-51
  - › Efter § 51 kan *undersøgelsen* foretages *under tvungen indlæggelse/anbringelse*, hvis det er nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for barnets sundhed m.v.
- › Træffe afgørelse om behandling uden samtykke – SEL § 63
  - › *Livstruende sygdom* eller sygdom, der udsætter barnet eller den unge for *betydelig og varigt nedsat funktionsevne*
- › Træffe afgørelse om støttetiltag i hjemmet
- › Træffe afgørelse om anbringelse

# TAVSHEDSPLIGT

---

## > Sundhedslovens § 40:

- > ”En patient har krav på, at *sundhedspersoner iagttager tavshed* om, hvad de *under udøvelsen af deres erhverv* erfarer eller får formodning om angående helbredsforhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger”

## > Undtagelse:

- > Hvis det følger af anden lovgivning (underretning til kommunen)
- > ”Værdispring” (politiet, private borgere etc.)
- > Tandlægens *egen* vurdering



# UNDERRETNINGSPLIGTEN

> Serviceloven § 153 – Skærpet underretningspligt for offentligt ansatte tandlæger:

> Kendskab til eller *grund til at antage*

1) at et barn eller en ung under 18 år kan have *behov for særlig støtte*

2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af *de vordende forældres forhold*,

3) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges *ulovlige skolefravær* eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller

4) at et barn eller en ung under 18 år har været *udsat for overgreb*.

# UNDERRETNINGSPLIGT

---

- › Servicelovens § 154: Privatansatte tandlæger (og private borgere):
  - › Skal underrette kommunen, hvis de får *kendskab* til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for *vanrøgt eller nedværdigende behandling* eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare

---

# UNDERRETNINGSPLIGTEN

---

- › Konsekvenser af en *uberettiget* underretning
  
- › Konsekvenser af en *manglende* underretning

# UNDERRETNINGSPLIGTEN

---

- › Dom fra 2005 (U.2005.822Ø):
  - › Skolelærer idømt 5 dagbøder af 100 kr. stykket for *ikke* at have underrettet om 13-årig elevs seksuelle forhold til en 19-årig mand

# UNDERRETNINGSPLIGTEN

[HTTPS://STPK.DK/DA/AFGOERELSER/AFGOERELSER-FRA-SUNDHEDSVAESENETS-DISCIPLINAERNAEVN/VEJLEDENDE-OG-PRINCIPIELLE-AFGOERELSER-FOER-11-2011/2005/9914203/](https://stpk.dk/da/afgoerelser/afgoerelser-fra-sundhedsvaesenets-disciplinaernaevn/vejledende-og-principielle-afgoerelser-foer-11-2011/2005/9914203/)

## > Sag nr. 9914203

Moderen til en 8-årig pige havde over en årrække været indlagt på psykiatrisk hospital (lukket afdeling) flere gange og havde aktuelt været tvangsindlagt på behandlingsindikation som følge af, at hun var tiltagende psykotisk, spisevægret og uden sygdomsindsigt. Ved udskrivningen aftaltes det, at faderen skulle tage ansvaret for, at moderen blev genindlagt, hvis tilstanden igen forværredes ligesom moderen fortsat skulle behandles med det antipsykotiske middel Cisordinol, der dog skulle aftrappes. Kort tid efter fik overlægen at vide, at kvinden ikke havde fortsat behandlingen og underrettede derfor kommunen.

- > Var det ok at lægen underrettede kommunen og skulle han evt. have forsøgt at indhente kvindens samtykke til videregivelsen først?

# UNDERRETNINGSPLIGTEN

[HTTPS://STPK.DK/DA/AFGOERELSER/AFGOERELSER-FRA-SUNDHEDSVAESENETS-DISCIPLINAERNAEVN/VEJLEDENDE-OG-PRINCIPIELLE-AFGOERELSER-FOER-11-2011/2003/0340408/](https://stpk.dk/da/afgoerelser/afgoerelser-fra-sundhedsvaesenets-disciplinaernaevn/vejledende-og-principielle-afgoerelser-foer-11-2011/2003/0340408/)

## > Sag nr. 0340408

- > En 16-årig pige henvender sig på skadestuen med en række mærker
- > Pigen oplyser, at mærkerne stammer fra et overfald begået af pigens forældre
- > Turnuslægen sender pigen hjem med besked om, at hun skal henvende sig til politiet og egen læge dagen efter

# UNDERRETNINGSPLIGT

## KOMMUNENS ANSVAR

- › § 155. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at der iværksættes en **rettidig og systematisk vurdering** af alle underretninger
- › Kommunalbestyrelsen skal **senest 24 timer** efter modtagelsen af en underretning vurdere, om barnets eller den unges sundhed eller udvikling er i fare, og om der derfor er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger over for barnet eller den unge.
  - › Ved underretning om overgreb mod et barn eller en ung **skal** der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Ved underretning om overgreb mod et barn eller en ung **fra forældrenes side** skal samtalen finde sted uden samtykke fra forældremyndighedsindehaver og uden dennes tilstedeværelse.
  - › *Fra forslag til barnets lov § 18, stk. 3. Viser vurderingen... at der kan være tale om **æresrelaterede konflikter** eller **negativ social kontrol**, har kommunalbestyrelsen pligt til at foretage en risikovurdering, inden barnets eller den unges forældre og netværk inddrages i sagen*

# UNDERRETNINGSPLIGT

## KOMMUNENS ANSVAR

---

- › § 155 b. Kommunalbestyrelsen skal *senest 6 hverdage* efter modtagelsen af en underretning efter §§ 152-154 *bekræfte modtagelsen* af underretningen over for den, der foretog underretningen.
- › Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal *orientere* den, der har foretaget underretning efter § 153 *om*, hvorvidt den har *iværksat en børnefaglig undersøgelse* vedrørende det barn eller den unge, som underretningen vedrørte. Dette gælder dog ikke, hvis særlige forhold gør sig gældende.
- › Stk. 3. Kommunalbestyrelsen *kan* ved en underretning efter § 153 *orientere* den, der foretog underretningen, *om*, hvilken *type indsats*, den har iværksat, og om den planlagte varighed heraf, hvis oplysningen herom vil kunne have væsentlig betydning for den støtte, som den pågældende under udøvelse af hvervet eller tjenesten kan yde barnet eller den unge. Dette gælder dog ikke, hvis *særlige forhold* gør sig gældende.



---

# UNDERSØGELSE I BØRNEHUS

---

- > **Pligtmæssigt ved børnefaglige undersøgelser, hvor der er (mistanke om) overgreb**
- > **Undersøgelser, videoafhøring m.v.**

# FORÆLDRE UDEN DEL I FORÆLDREMYNDIGHEDEN

---

- › Ikke samtykkekompetence
- › Ikke ret til aktindsigt
- › Ret til *orientering* om (bl.a.) barnets helbredsforhold, jf. FOL § 23
  - › Ikke ret til fuldstændig information
  - › Retten til at blive orienteret kan fraviges konkret, hvis det er til skade for barnet
  - › Retten til at blive orienteret kan i særlige tilfælde fratages forælderen

# ANBRAGTE BØRN

---

- › **Forældremyndigheden** forbliver hos forældrene

*men...*

- › Eftersom barnet ikke bor sammen med forælderen, overgår dele af forældremyndighedsindehaverens **kompetencer** til kommunen/anbringelsesstedet
  - › Omsorgspligten overgår til anbringelsesstedet
  - › Beslutningskompetencen overgår til anbringelsesstedet/kommunen eller bliver hos forældrene

# VÆSENTLIG BESLUTNING?

[HTTPS://STPK.DK/DA/AFGOERELSER/AFGOERELSER-FRA-SUNDHEDSVAESENETS-DISCIPLINAERNAEVN/VEJLEDENDE-OG-PRINCIPIELLE-AFGOERELSER/2016/155002/](https://stpk.dk/da/afgoerelser/afgoerelser-fra-sundhedsvaesenets-disciplinaernaevn/vejledende-og-principielle-afgoerelser/2016/155002/)

## > Sag nr. 155002:

Det er Disciplinærnævnets opfattelse, at den behandling, som speciallæge <\*\*\*\*> foretog af <\*\*\*\*> i form af undersøgelsen den 8. november 2011 og behandling for lungebetændelse den 16. november og den 5. december 2011, ikke krævede begge forældremyndighedsindehaveres samtykke....

Disciplinærnævnet har herved lagt vægt på, at speciallæge <\*\*\*\*> *kun udførte en objektiv undersøgelse* af <\*\*\*\*> den 8. november 2011, hvor han undersøgte øregang, trommehinde, mundhule, hals, lymfeknuder, hjerte, lunger og abdomen.

Disciplinærnævnet har endvidere lagt vægt på, at speciallæge <\*\*\*\*> på baggrund af en objektiv undersøgelse af hjerte og lunger *iværksatte antibiotikabehandling* mod lungebetændelse den 16. november og den 5. december 2011.

# VÆSENTLIG BESLUTNING?

[HTTPS://STPK.DK/DA/AFGOERELSER/AFGOERELSER-FRA-SUNDHEDSVAESENETS-DISCIPLINAERNAEVN/VEJLEDENDE-OG-PRINCIPIELLE-AFGOERELSER/2016/155001/](https://stpk.dk/da/afgoerelser/afgoerelser-fra-sundhedsvaesenets-disciplinaernaevn/vejledende-og-principielle-afgoerelser/2016/155001/)

## > Sag nr. 155001:

Det er Disciplinærnævnets vurdering, at de to iværksatte steroidbehandlinger på hver 5 dages varighed og med 15 dages mellemrum ikke kan anses for at være langvarige og ikke kan anses for at være behæftet med alvorlige bivirkninger. Nævnet kan hertil oplyse, at der ved *så kort en behandling* ikke når at ske en påvirkning af kroppens egen binyrebarkhormonproduktion, og at en kortvarig behandling hverken virker væksthæmmende eller knogledbrydende....

Det er derimod Disciplinærnævnets opfattelse, at den iværksatte hyposensibilitetsbehandling mod allergierne, som blev påbegyndt den 31. oktober 2011, *ikke kan anses for værende almindelig lægelig behandling* ...

# INDDRAGELSE AF BØRN UNDER 15 ÅR

- › Barnets ret til inddragelse – Indholdet og udstrækningen af SL § 20
  - › SL § 20: *Patientens synspunkter* skal tillige *inddrages* og *tillægges vægt*, hvis de er aktuelle og relevante (forståelse for behandlingssituationen)
    - › Ingen fastsat aldersgrænse i lovgivningen
    - › Ingen regler for, *hvordan* inddragelsen skal ske

# INFORMATION – BØRN UNDER 15 ÅR

## > Forældremyndighedsindehaverens ret til information

### Information:

- > Kan den ansvarlige sundhedsperson begrænse forældremyndighedsindehaverens information forud for eller i forbindelse med behandlingen?
  - > SL § 99, stk. 2: Abortsamrådet kan i særlige tilfælde give tilladelse til svangerskabsafbrydelse uden at inddrage forældremyndighedsindehaveren
- > Har barnet ret til fortrolighed?
  - > SL § 62, stk. 2: Vejledning om svangerskabsforebyggelse kan tilbydes og ydes til mindreårige uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren

# INFORMATION TIL FORÆLDRE – UNGE PATIENTER

- › Sundhedslovens § 17, stk. 1, 2 pkt.: ”...*tillige have information...*”
- › Forældreansvarslovens § 2, stk. 1: Forældremyndighedsindehaverens omsorgspligt
- › Sundhedsstyrelsens vejledning 161 (16/09/1998) + nævnets praksis:  
*Hvorvidt forældrene skal kontaktes af sundhedspersonalet afhænger af:*
  - › Behandlingens karakter
  - › Sygdommens alvor
  - › Oplysningernes art
  - › Alder og modenhed
  - › *Behovet for opfølgning i hjemmet, herunder udøvelsen af forældrenes omsorgspligt*

*Der kan også i den konkrete situation være tungtvejende hensyn til barnet/den unge, som taler for at undlade at informere forældremyndighedens indehaver*



# NØDSTILFÆLDE?

---

## > Sundhedslovens § 19:

- > Hvis en patient, der midlertidigt eller varigt mangler evnen til at give informeret samtykke eller er under 15 år, befinder sig i en situation, hvor *øjeblikkelig behandling* er *påkrævet* for patientens *overlevelse* eller for på længere sigt at forbedre patientens chance for overlevelse eller for et *væsentligt bedre resultat af behandlingen*, kan en sundhedsperson indlede eller fortsætte en behandling uden samtykke fra patienten eller fra forældremyndighedens indehaver, nærmeste pårørende, værge eller fremtidsfuldmægtig.

# NØDSTILFÆLDE?

[HTTPS://STPK.DK/DA/AFGOERELSER/AFGOERELSER-FRA-SUNDHEDSVAESENETS-DISCIPLINAERNAEVN/VEJLEDENDE-OG-PRINCIPIELLE-AFGOERELSER/2013/1291824/](https://stpk.dk/da/afgoerelser/afgoerelser-fra-sundhedsvaesenets-disciplinaernaevn/vejledende-og-principielle-afgoerelser/2013/1291824/)

## > Sag nr. 1291824:

Den 27. juni 2011 henvendte <\*\*\*\*> sig i skadestuen, <\*\*\*\*>, idet hun et par timer tidligere havde *stødt venstre skulder* i forbindelse med kørsel i en sæbekassebil på en spejderlejr. <\*\*\*\*> blev ledsaget af to frivillige voksne fra spejderlejren. Hun blev tilset af reservelæge <\*\*\*\*>.

Ifølge journalen foretog reservelæge <\*\*\*\*> en objektiv undersøgelse, som viste, at der ikke var hævelse eller misfarvning af venstre overarm, men at der var direkte ømhed opadtil på overarmen, men ingen indirekte ømhed. Venstre arm kunne passivt bevæges næsten frit i alle planer, og <\*\*\*\*> kunne aktivt løfte venstre arm til vandret position såvel fremad som udad. Der var endvidere normal bagudføring.

# AKTINDSIGT

- › SL § 37, stk. 1, jf. § 17, stk. 3: Den unge patient har selv ret til fuld aktindsigt
- › SL § 37, stk. 1, jf. § 14: Forældremyndighedsindehaveren har (sideløbende) ret til aktindsigt
  - › HO: Forældremyndighedsindehaveren har ret til fuld aktindsigt.
    - › Ret til at læse hele journalen *også* det, der står om den anden forælder
  - › U1: Afgørende hensyn til den mindreårige, jf. SL § 37, stk. 2

## *I praksis:*

- › Oplysninger om seksualitet
- › Indhold af psykologsamtaler, psykoterapi m.v.
- › U2: ”eller i det omfang, det er nødvendigt til beskyttelse af *væsentlige hensyn* til *forebyggelse*, *efterforskning* og *forfølgning* af *lovovertrædelser* samt beskyttelse af vidner eller andre i sager om strafferetlig forfølgning.”

---

# OG MINE OPLYSNINGER...

---

- > **Telefon: 93508861**
- > **Mail: [ca@law.au.dk](mailto:ca@law.au.dk)**